

Стратулат Н. В.

Національна академія внутрішніх справ

ПЛЕОНАЗМИ ЯК РІЗНОВИД ЛЕКСИЧНИХ АНОРМАТИВІВ У НАУКОВОМУ МОВЛЕННІ

Статтю присвячено висвітленню актуальних питань, пов'язаних із виокремленням порушень лексичних норм у науковому мовленні. Акцентовано увагу на одному із типів недотримання правил слововживання – плеонастичних конструкціях.

З огляду на природу мови науки й особливості її функціонування зазначено, що до наукових текстів висувуються вимоги найвищого рівня. Передусім це запити, пов'язані з дотриманням норм сучасної української літературної мови, яка забезпечує науковий стиль і реалізується у сфері наукового спілкування. Беззаперечно, порушення цих норм свідчать про невідповідність текстів наукового характеру загальноприйнятим вимогам.

Першочергово визначено роль лексичних норм у науковому тексті, зокрема правил слововживання. З'ясовано, що саме зумовлює недотримання лексичних норм у процесі мовлення та їхні негативні наслідки, відображені в тексті.

Розглянуто погляди сучасних лінгвістів на зміст поняття «плеоназм». Встановлено, що, попри різні погляди дослідників, існує одностайна думка, що плеонастична конструкція ґрунтується на словесній надмірності змісту висловлювання, а це виявляється у семантичному дублюванні його частин.

На фактичному мовному матеріалі проаналізовано виявлені типові лексичні помилки, які демонструють відповідні відхилення від норм сучасної української літературної мови. На конкретних прикладах описано порушення семантики через ненормативне слововживання, а саме: розглянуто вживання таких лексичних помилок, як плеоназми. Окрім того, подано низку плеонастичних конструкцій, які найчастіше зустрічаються в наукових текстах, чим, власне, і порушують вимоги до нього. Зазначено відповідний нормативних варіант.

У статті використано такі методи лінгвістичного дослідження, як компонентний, дис-трибутивний і контекстуальний аналізи, а також описовий метод.

У висновках запропоновано шляхи підвищення лексичної грамотності в наукових текстах, а також висловлено пропозиції щодо уникнення надалі порушень правил слововживання.

Ключові слова: плеонастичні конструкції, значення слова, спільна семантика, лексична норма, лексична сполучуваність слів.

Постановка проблеми. Сьогодні, коли наукова комунікація набирає стрімких обертів з огляду на нагальні потреби суспільства, питання відповідності мовлення науковців (як усного, так і писемного) загальноприйнятим правилам сучасної української літературної мови не втрачає своєї актуальності.

Поява великої кількості наукової продукції, яка відображає досягнення з різних галузей знань, посилює увагу до культури сучасного наукового тексту як комунікативної необхідності. Це, зі свого боку, змушує представників наукової спільноти ретельно ставитися до використання мовних засобів у процесі наукового спілкування, дотримуючись відповідних вимог, що висувуються до наукового мовлення. Тому науковець у процесі формулювання результатів досліджень зобов'язаний створювати такий текст, який буде

не тільки адекватно відображати інтелектуальний зміст, а й відповідатиме критеріям культури мовлення у сфері наукової комунікації [5, с. 5].

Безумовно, передусім це стосується критерію грамотності, що ґрунтується на знанні норм української мови та їх дотриманні в мовленнєвій практиці. Грамотна інтерпретація інтелектуального надбання за допомогою мовних ресурсів дозволяє якісно розширити інформаційний простір, як національний, так і світовий. Особлива увага повинна приділятися лексичному складу, зокрема правилам слововживання, оскільки «деформація вербального рівня призводить і до деформацій концептосфери» [16, с. 5]. З огляду на зазначене питання ефективного використання лексичних засобів мови у науковому мовленні, дотримання правил слововживання, недопущення помилкового змістового наповнення лексичних одиниць

є надзвичайно важливим на сучасному етапі розвитку науки, що, власне, й зумовило вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості наукової комунікації завжди перебували в полі зору дослідників. Так, В. Заніздра [4], М. Кратко [8] розглядають аспекти інтерпретації наукового тексту; М. Котюрова [7], Л. Мацько [10], О. Семенов [13] вивчають як теоретичні, так і практичні питання культури наукового мовлення; А. Моргунюк [11] у своїх дослідженнях висвітлює правила застосування мовних засобів у науковому стилі; І. Мамчич [9] вивчає причини виникнення лексичних помилок у науковому тексті й дає практичні рекомендації задля їх уникнення; Т. Симоненко [14] та Т. Шульга [15] в авторському доробку аналізують мову як інструментарій пізнання та структурування наукової картини світу, а також описують типові помилки, наявні в наукових текстах. Незважаючи на те, що наукова комунікація є предметом дослідження багатьох учених, питання якості наукового мовлення, рівня його культури, удосконалення мовних засобів наукових текстів залишаються актуальними і сьогодні.

Постановка завдання. Актуальність вибору проблеми визначила мету дослідження: аналіз порушень норм слововживання в науковому мовленні. Мета передбачила вирішення таких завдань: визначити зміст понять «плеоназм»; виокреслити роль лексичних норм у науковому тексті та описати наслідки їх порушення в науковому мовленні; з'ясувати, що саме є причиною недотримання норм слововживання; охарактеризувати виявлені типові плеонастичні конструкції; описати відповідні порушення семантики через ненормативне слововживання; запропонувати шляхи підвищення лексичної грамотності в наукових текстах, а також уникнення надалі помилкового слововживання.

У статті використано такі методи лінгвістичного дослідження, як компонентний, дистрибутивний і контекстуальний аналізи, а також описовий метод.

Виклад основного матеріалу. Сучасні дослідники-мовознавці, вивчаючи природу наукової мови, її характерні риси, особливості функціонування, зауважують, що «концептуально-когнітивний простір мови науки структуровано й організовано; мовні механізми, які визначають адекватність функціонування всіх його рівнів, когерентні й імпліцитно детерміновані антропоцентричною природою мови загалом» [2, с. 44].

Тому й певні (на перший погляд, незначні) порушення в наукових текстах не тільки спричиняють зміни деструктивного характеру в окремих елементах мови, а й мають негативні наслідки системного характеру. «Розхитуючи» усталені мовні норми, традиційно сформовані та прийняті її «носіями як зразок суспільного спілкування у певний період розвитку мови» [3, с. 420], помилки в мовленнєво-науковій практиці руйнують не лише змістову цілісність окремого тексту, а й загальної картини світу.

Науковці, визначаючи роль мови науки, наголошують, що вона «як специфічне знаряддя пізнання зумовлює створення цілісної картини світу і її текстури» [2, с. 44]. Порушення мовних норм у наукових текстах спричиняє, з одного боку, невідповідне дійсності формування цієї «цілісної картини світу і її текстури», з іншого – її руйнування. Зрозуміло, що такі «викривлення» (іншими словами – «спотворення») змісту є наслідком передусім лексичних помилок, спричинених невідповідною сполучуваністю слів і як наслідок – порушенням семантики.

До лексичних недоліків, найбільш розповсюджених у науковому мовленні, належать росіянізми, тавтологія, невідповідне вживання паронімів і плеоназми. Останнім як різновиду анормативів приділимо увагу в нашому дослідженні.

З огляду на те, що плеонастичні конструкції є предметом нашого вивчення, варто розглянути, як це поняття висвітлюється в науковій літературі. На думку О. Селіванової: «Плеоназм – явище мовної системи й мовлення, репрезентоване надмірною кількістю граматичного та лексичного забезпечення змісту повідомлення» [12, с. 466]. Дослідниця В. Коломійцева тлумачить поняття «плеоназм» «як стилістичний зворот мови з однозначними, семантично близькими чи синонімічними словами, сполуками» [6, с. 33]. О. Ахманова, описуючи цей лінгвістичний термін, визначає його як різновид ампліфікації, стилістичний прийом, основу якого становить словесна надмірність змісту висловлювання, що виявляється у семантичному дублюванні його частин [1, с. 325]. Розглядаючи плеоназм як надмірний елемент, який повторно передає інформацію, О. Книш наголошує: «Суть цього явища полягає у присутності двох і більше знаків для передавання одного й того ж самого граматичного чи семантичного змісту в системі мови чи реалізованому мовленні» [5, с. 134].

Незважаючи на те, що погляди науковців мають розбіжності щодо аналізованого поняття, одностайною думкою у визначеннях дослідників

є те, що плеонастична конструкція є стилістичною фігурою (яка ґрунтується на накопиченні стилістичних або контекстуальних синонімів), своєрідним повторенням слів із тотожним чи однаковим значенням. Крім того, плеоназми зазвичай використовують для стилістичного увиразнення, оскільки вони «завжди пов'язані із вираженням додаткової інформації експресивного характеру» [5, с. 137]. Проте для наукового стилю характерна нейтральність у висловлюваннях, тому наявність плеоназмів є не лише лексичним, а і стилістичним порушенням.

Розглянемо вивчені типові помилки, представлені плеонастичними конструкціями.

У досліджуваному фактичному матеріалі привертає увагу плеонастична конструкція *«процес розвитку»*, яку часто зустрічаємо в текстах наукового характеру. Порушення нормативності семантики відбулося внаслідок сполучуваності подібних за значенням лексичних одиниць *процес* і *розвиток*. Розглянемо тлумачення цих слів в академічному словнику. Так, лексема *процес* репрезентована в лексикографічній праці такою семантикою: *«1. Послідовна зміна станів або явищ, яка відбувається закономірним порядком; хід розвитку чого-небудь; сукупність послідовних дій, засобів, спрямованих на досягнення певного наслідку»*. Як бачимо, в інтерпретації визначуваного поняття *«процес»* міститься семантичний компонент *«хід розвитку чого-небудь»*, що, власне, повторює другу одиницю (*розвитку*) в аналізованому сполученні. Ця семантична тотожність спричиняє логічне порушення, яке, зі свого боку, ускладнює розуміння змісту наукового матеріалу. Крім того, слово *розвиток* так само дублює перший елемент сполучення – *процес*. Звернімося до значення лексеми *розвиток*, котре фіксує словник: *«Процес, внаслідок якого відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого»*. У тлумаченні цього слова знаходимо експліцитний елемент *«процес»*, що підтверджує невмотивоване поєднання в аналізованому сполученні. Варто звернути увагу й на те, що лексичні одиниці *процес* і *розвиток* у своїх визначеннях мають аналогічні (ідентичні) семантичні відрізки. Так, *процес* – *«зміна станів або явищ, яка відбувається...»*, *розвиток* – *«відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного <...> стану до іншого»*. Отже, можна констатувати, що *процес* і *розвиток* – синонімічні одиниці, і поєднання їх у цьому випадку є алогічним і семантично не правильним. Нормативно буде: *розвиток*.

Вживання слова не у властивому йому значенні (і як наслідок – появу плеоназму) спостерігаємо в такій конструкції, як *«дисертаційне дослідження»*. Таке помилкове сполучення слів є непоодиноким у науковому мовленні. Аналіз семантики цих слів показав унеможливлення їх поєднання у такий спосіб. Так, словник фіксує таке значення лексичної одиниці *дисертаційний*: *«Прикметник до дисертація», де дисертація – «Наукова робота, яку захищають на вченій раді наукової установи для одержання вченого ступеня»*. Слово *дослідження* – другий компонент в аналізованому словосполученні – академічна лексикографічна праця тлумачить як *«2. Наукова праця, в якій досліджується яке-небудь питання»*. Як бачимо, тлумачення цих двох лексичних одиниць – *дисертаційний (дисертація)* та *дослідження* – подібні: *«Наукова робота, яку захищають...»* і є, власне, *«Наукова праця, в якій досліджується...»*. Така семантична схожість слів порушує лексичні норми української мови. Правильний варіант: *дисертація* або *дослідження*.

Лексична помилка (плеонастична) є і в такому ненормативному сполученні слів, як *«наукова монографія»*. У цьому разі, якщо проаналізувати значення кожної з лексем (як його складників), побачимо відповідну схожість, семантичний повтор. Так, лексична одиниця *науковий*, як репрезентує словник, означає *«1. Прикметник до наука 1, 2.; Стосовно до науки, властивий їй»*. Тобто *науковий* – той, який стосується науки. Якщо звернутися до значення лексеми *монографія*: *«Наукове дослідження, у якому висвітлюється одне питання, одна тема»*, то в ньому явно побачимо неприховану сему *науковий*, через котру і тлумачиться названа одиниця. Тому поєднання слова *монографія* (у значенні *«Наукове дослідження...»*) зі словом *науковий*, є лінгвістично не коректним і алогічним, оскільки утворює не тільки семантичну прогалину, а й містить логічно зайву одиницю. З огляду на це доцільним буде навести нормативний варіант: *«монографія»* або *«наукова праця»*.

Семантичну ненормативність можна спостерігати й у такому контексті як *«свій авторський доробок»* або ж *«власний авторський доробок»*, де правила слововживання не дотримано через використані плеонастичні конструкції *«свій авторський»*, *«власний авторський»*. Проаналізуємо їх із погляду семантичних порушень. Лексична одиниця *авторський* як репрезентант академічної лексикографічної праці представлена такою семантикою: *«Прикметник до автор», де автор*

«Той, хто написав будь-яку працю, твір, лист і т. ін. або розробив якийсь план, проект і т. ін.». Якщо розглянути значення цього слова (прикметника як похідного від іменника) – побачимо, що його витлумачення «*Належить тому, хто написав будь-яку працю... або розробив...*» подібне, синонімічне до слова *свій*, яке у тлумачному словнику має таке значення та декілька відтінків значень: «*Який належить собі, який є у себе; Стосовно до себе; Властивий собі; Здійснюваний, виконуваний і т. ін. самою особою, особисто, самостійно*». Як бачимо, семантичний компонент лексеми *свій* «*Який належить собі*» є повтором значення слова *авторський*. Тому ця одиниця (*свій*) є зайвою в аналізованому словосполученні. Правильно буде: «*свій доробок*» або «*авторський доробок*». Подібно до розглянутого вже словосполучення можна констатувати порушення лексичних норм до варіативного – «*власний авторський*». З огляду на те, що лексема *власний* тлумачиться як «*1. Належний кому-, чому-небудь за правом власності; 2. Свій, особистий*», і значення якого «*1. Належний кому-небудь за правом власності...*» дублює тлумачення слова *авторський*, є підстави стверджувати, що наявність лексичної одиниці в досліджуваному словосполученні є логічно не коректною й анормативною щодо правил слововживання. Нормативно: «*власний доробок*» або (названий вище) «*авторський доробок*».

Плеонастичне утворення як лексичну помилку в науковому мовленні демонструє також таке поєднання слів, як «*статистичні підрахунки*». Розглянемо семантичну невмотивованість цього сполучення слів через аналіз значень кожного з елементів. Так, лексема *підрахунок* у своїй семантичній структурі має два значення: «*1. Дія за значенням підраховувати*», де *підраховувати*: «*Рахуючи, підводити підсумки чому-небудь, визначати наявність, кількість чогось*», а також «*2. Результати, підсумки лічби, обчислень*». Якщо порівняти семантику цієї лексеми (*підрахунок*) зі сполучуваною з нею (*статистичний*), побачимо, що тлумачення цих двох лексичних одиниць подібні. Звернімося до семантичної характеристики слова *статистичний*. В академічному словнику воно репрезентовано такими значеннями і відтінками значення: «*Стосовно до статистики; Здійснюваний методом статистики; який підсумовує її дані; Який здійснює кількісний облік чого-небудь або пов'язаний із його здійсненням*», де *статистика* означає «*1. Наука, яка вивчає кількісні зміни у розвитку людського суспільства, народного господарства*

і займається обробкою цих числових досліджень з науковою і практичною метою; 2. Облік в якій-небудь галузі народного господарства, суспільного життя, що здійснюється методами цієї науки, а також дані цього обліку». Порівняння значень двох аналізованих одиниць явно демонструє схожість їхніх семантичних компонентів: «*Рахуючи, підводити підсумки...*», «*підсумки лічби, обчислень*» – у слові *підрахунок* і «*який підсумовує її (статистики) дані*», «*займається обробкою <...> числових досліджень*». Окрім яскраво виражених семантичних елементів, які свідчать про схожість значень, є також приховані. Так, у другому значенні лексеми *статистика* семантичний складник *облік* має таке визначення: «*Засвідчення, встановлення наявності, з'ясування кількості чого-небудь*». Саме в останньому знаходимо спільні семантичні показники: «*встановлення наявності, з'ясування кількості чого-небудь*» із характерними – для слова *підрахунок*: «*визначати наявність, кількість чогось*». Як бачимо, таке сполучення «*статистичні підрахунки*», де один – зайвий складник, є семантично й логічно не коректне. Нормативно – *статистика* або *підрахунки*.

Анормативність як плеонастичну конструкцію, що порушує вимоги до слововживання в науковому мовленні, можна спостерігати й у сполученні «*сучасні інновації*». Однакове семантичне наповнення цих двох одиниць можна спостерігати як у прихованих, так і в явних семантичних елементах кожної з них. Так, лексема *інновація* означає «*Нововведення, новітня зміна чи винахід*»; *сучасний* – «*1. Який стосується одного часу, однієї епохи з ким-, чим-небудь; 2. Який існує, відбувається, живе і т. ін. тепер, нині; який стосується теперішнього часу, нинішньої епохи; нинішній, теперішній; 3. Який стоїть на рівні свого віку, відповідає вимогам свого часу, викликаний його потребами*». Подібність значень знаходимо експліцитно в семах аналізованих одиниць: «*новітня зміна*» у слові *інновація* й «*існує, який відбувається <...> нині; який стосується теперішнього часу*» – у слові *сучасний*. Крім того, спільність семантики розкривається й у прихованих компонентах значення слова *інновація*. Через тлумачення компонентів цієї лексичної одиниці можна простежити неявно виражені семи. *Нововведення* як елемент семантичної структури аналізованої одиниці словник інтерпретує так: «*Те нове, яке недавно або тільки що ввели*», а *новітній*: «*1. Який охоплює сучасний період, стос. до нього; сучасний, теперішній; 2. Новий, що*

відповідає **сучасним** вимогам; *найновішого типу, конструкції і т. ін.*». І в першому випадку «*нове, яке недавно або тільки що ввели*» демонструє спільність значення, й у другому – тотожність семантики: «*сучасний, теперішній*» із лексемою **сучасний**. Це дозволяє стверджувати, що сполучення «**сучасні інновації**» некоректне щодо семантичного наповнення. Правильний варіант – **інновації**.

Описані приклади лексичних помилок, зокрема плеонастичні утворення, демонструють порушення лексичного й логічного характеру, а це, зі свого боку, руйнує змістову цілісність наукового тексту. Крім того, вони не є винятковими. Низка плеонастичних конструкцій є доказом того, що лексичні недоліки є типовими в науковому мовленні: **загалом усе назване** (нормативно: **усе назване** або **загалом**), **переважна більшість досліджень** (нормативно: **більшість досліджень**), **захист відбувся рік тому назад** (нормативно: **захист відбувся рік тому** або **захист відбувся рік назад**), **дата призначена на місяць вересень** (нормативно: **дата призначена на вересень**), **свій індивідуальний графік** (нормативно: **індивідуальний графік**), **вся решта наукових праць** (нормативно: **решта наукових праць**), **запропонувати правильні взірцеві варіанти** (нормативно: **запропонувати правильні варіанти**), **анормативні помилкові утворення** (нормативно: **анормативні утворення** або **помилкові утворення**).

Висновки і пропозиції. Отже, проведене дослідження показало, що лексичні норми віді-

грають важливу роль у комунікативній діяльності представників наукової сфери. Недотримання цих норм, зокрема вживання плеонастичних конструкцій, спричиняє негативні наслідки, які виражаються в порушенні семантичного навантаження, змістової цілісності та логічного забезпечення інтерпретації наукових знань. Визначаючи зміст поняття «плеоназм», було встановлено, що основною рисою цього лінгвістичного терміна є мовна надмірність, виокреслена в дублюванні лексичного значення структурних одиниць. Встановлено, що причинами порушення норм слововживання є як відсутність теоретичних базових знань сучасної української літературної мови, так і відсутність вмінь застосовувати їх у науковому мовленні. Виявлені приклади лексичних помилок, зокрема плеонастичні утворення, свідчать про недостатній рівень якості наукової комунікації.

Описуючи відповідні порушення семантики через ненормативне слововживання, ми схарактеризували низку помилок, які є типовими в науковому мовленні, що надалі дозволить користувачам наукової мови уникнути лексичних помилок. Підвищення рівня мовної та мовленнєвої компетентностей (досконале оволодіння мовними нормами, опанування стилістичних вимог до наукового тексту, збагачення словникового запасу через опрацювання лексикографічних видань, навчальної та наукової літератури; аналіз текстів щодо нормативності/ненормативності, вилучення помилок у мовленні (власному й чужому) та ін.) дасть можливість якісно висвітлювати результати наукових пошуків.

Список літератури:

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва : Книга по Требованию, 2013. 608 с.
2. Буянова Л. Ю. Терминологическая деривация в современном русском языке (метаязыковой аспект). Краснодар : КубГУ, 1996. 251 с.
3. Єрмоленко С. Я. Норма мовна. Українська мова: Енциклопедія. Київ : Видавництво «Українська енциклопедія», 2007. С. 420–421.
4. Заніздра В. В. Аспекти інтерпретації наукового тексту. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)*. 2009. Вип. 3. С. 84–89.
5. Книш О. В. Плеонастичні конструкції з повним та частковим дублюванням в українському художньому тексті початку ХХІ ст. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2012. Т. 25 (64). № 1 (ч. 2). С. 135–137.
6. Коломійцева В. Явище плеоназму в українському синтаксисі. *Українська мова*. 2009. № 1. С. 33–40.
7. Котюрова М. А. Культура научной речи: текст и его редактирование. Москва : ФЛИНТА, 2016. 280 с.
8. Кратко М. Проблеми української наукової мови. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2002. № 453. С. 12–13.
9. Мамчич І. П. Причини виникнення лексичних помилок у науковому тексті. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*. Вип. 9. 2010. С. 210–219.
10. Мацько Л. І. Українська наукова мова (теорія і практика) : навчальний посібник. Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. 272 с.
11. Моргунюк В. Застандартовані правила ділового та наукового стилю. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. № 503. 2004. С. 75–81.

12. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-Київ. 2008. 712 с.
13. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навчальний посібник. Київ : Академія, 2010. 414 с.
14. Симоненко Т. В. Типологія помилок у категорійному апараті наукового тексту. *Типологія помилок у науковому тексті* : збірник наукових праць / за ред. Т. В. Симоненко. Черкаси, 2011. С. 16–24.
15. Шульга Т. Типові помилки в наукових роботах студентів. *Культура слова*. 2011. Вип. 74. С. 163–166.
16. URL: <http://library.gnpu.edu.ua/books/Scientific%20language/Chapter%201/Part%201.htm> (дата звернення 10.02.2121).
17. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення 10.02.2121).

Stratulat N. V. PLEONASMS AS A VARIETY OF LEXICAL NON-STANDARDS IN SCIENTIFIC SPEECH

The article is devoted to the coverage of topical issues related to the identification of violations of lexical norms in scientific speech. Emphasis is placed on one of the types of non-compliance with the rules of word usage – pleonastic constructions.

Given the nature of the language of science and the peculiarities of its functioning, it is noted that the requirements for scientific texts are set at the highest level. First of all, these are inquiries related to the observance of the norms of the modern Ukrainian literary language, which provides a scientific style and is realized in the field of scientific communication. Undoubtedly, violations of these norms indicate the inconsistency of scientific texts with generally accepted requirements.

The role of lexical norms in a scientific text, in particular the rules of word usage, is first of all clarified. It is highlighted what causes non-compliance with lexical norms in the process of speech. It is described what negative consequences as a result are reflected in the text.

The views of modern linguists on the meaning of the term “pleonasm” are considered. It is established that despite the different views of researchers – there is a unanimous opinion that the pleonastic construction is based on the verbal redundancy of the content of the statement, which is manifested in the semantic duplication of its parts.

The actual language material analyzes the identified typical lexical errors, which demonstrate the corresponding deviations from the norms of modern Ukrainian literary language. The outlined violations of semantics due to non-normative word usage are described on specific examples, namely: the use of such lexical errors as pleonasm is considered. In addition, a number of pleonastic constructions are presented, which are most often found in scientific texts, which, in fact, violates the requirements for it. The corresponding regulatory option is indicated.

The article uses such methods of linguistic research as component, distributive and contextual analysis, as well as a descriptive method.

The conclusions suggest ways to increase lexical literacy in scientific texts, as well as suggestions for avoiding further violations of word usage.

Key words: *pleonastic constructions, word meaning, common semantics, lexical norm, lexical compatibility of words.*